

Prent no. 11 Abraham zendt Hagar weg met Ismaël

Inventor Maerten de Vos

zie prent no. 8

Graveur Adriaen Collaert (toegeschreven aan)

zie prent no. 8

Excudit Claes Jansz. Visscher II, Nicolaes Visscher I en Nicolaes Visscher II

In de fondslijst van Nicolaes Visscher II (ca. 1680) is het onderwerp van deze prent onder de titel 'Bybelsche Figuren, op Royaal-bladen. bestaende uyt de volgende historien.' als volgt genummerd: 11.

Rijksmuseum

Prent no. 12 Abraham 's offer

Schelte Adamsz. Bolswert (omstreeks 1586-1659) naar prent van

Schelte Adamszoon Bolswert is geboren omstreeks 1586 in het Friese stadje Bolsward. Net als zijn oudere broer Boëtius is hij graveur. Zijn naam komt voor het eerst voor in twee documenten uit 1611, waarin hij 'plaetsnijder' wordt genoemd. Rond het midden van de jaren 1610 moet hij van Amsterdam naar Antwerpen zijn vertrokken. In 1617 werkt Schelte voor de boekdrukkerij Plantijn, waar Balthasar I Moretus in die tijd de leiding heeft. In 1625/26 verwerft Schelte het meesterschap aan de Sint-Lucasgilde en na een kort verblijf in Brussel vestigt hij zich definitief te Antwerpen. In de tweede helft van de jaren 1620 begint Schelte voor Rubens te werken, onder wiens toezicht hij ten minste vier gravures maakte. In totaal heeft Schelte rond de tachtig prenten naar ontwerp van Rubens gegraveerd. Daarnaast heeft hij gewerkt voor diverse andere Antwerpse schilders, onder wie Jacob Jordaens, Gerard Seghers en Theodoor Rombouts. Schelte wordt beschouwd als een van de meestbegaafde graveurs uit de Rubensschool.

Wanneer een opgeleide graveur in het Rubensatelier kwam werken, kreeg die toch nog een herscholing van Rubens, om aan zijn vereisten te kunnen voldoen. Bij Schelte was dit blijkbaar niet meer nodig. Zijn gravures gaven uiting aan een ongelooflijke detaillering en waren aldus uiterst accuraat aan het origineel, tevens het feit dat Schelte de tonaliteit tot een mooie vertaling bracht en

dat de schilderachtige tendens van het schilderij er ook in terug te vinden was, zorgde ervoor dat Schelte enorm veel respect genoot van Rubens. Het feit dat Schelte eigenlijk al het meesterschap had verworven en dan pas in dienst van Rubens is gaan werken is een anomalie in Rubens keuze van graveurs. Normaal gezien prefereerde hij iemand die nog niet zo lang met het vak bezig was, zodat de graveur in kwestie nog kneedbaar was. Het is aannemelijk dat Schelte zijn eigen visie al helemaal had ontwikkeld en aldus toch wel een eigen stijl zou kunnen hebben gehanteerd in de gravures.

Het grafisch oeuvre van Schelte Adamsz. Bolswert bestaat uit maar liefst 345 prenten.

Inventor Theodoor Rombouts (1597-1637)

Rombouts werd geboren 2 juli 1597 in Antwerpen als zoon van Bartholomeus Rombouts, een welvarende kleermaker, en Barbara de Greve. Hij was een leerling van Frans (Franchois) van Lanckvelt in 1608. Hij reisde naar Rome in 1616 en bleef daar tot 1625. Het is mogelijk dat hij tijdens een bezoek aan Florence de Caravaggist Bartolomeo Manfredi ontmoette en werkte voor Cosimo II de 'Medici. In 1622 reisde hij ook naar Pisa.

Hij werd vooral bekend staat om zijn Caravaggesque- genretaferelen met levendige dramatische bijeenkomsten en religieus getinte werken. Hij wordt beschouwd als de belangrijkste en meest originele vertegenwoordiger van het Vlaamse caravaggisme. Deze Caravaggisti maakten deel uit van een internationale beweging van Europese kunstenaars die het werk van Caravaggio en de aanhangers van Caravaggio op persoonlijke wijze interpreteerden. Bij zijn terugkeer naar Antwerpen in 1625 werd hij meester van het Sint-Lucasgilde. In 1627 trouwde hij met Anna van Thielen.

In de periode 1628–1630 was Rombouts diaken van het Gilde in Antwerpen. In 1635 werkte Rombouts samen met andere kunstenaars aan het programma van de decoraties van de Joyous Entry van Cardinal-infante Ferdinand in Antwerpen, dat onder de algemene leiding stond van Rubens. Hij stierf niet lang na de voltooiing van dit decoratieve project in Antwerpen.

De leerlingen van Rombouts waren Nicolaas van Eyck, Jan Philip van Thielen en Paulus Robyns.

Excudit Clement de Jonghe (1624-1677) vermeld op object gedrukt bij

Uitgever , prent , kunsthandelaar (persoon) en graveur (prentmaker).

Hij is in 1624/1625 geboren in Brünsbittel in de regio Ditmarschen, een kustgebied in Noord-Duitsland. Bij zijn ondertrouw met Jacomijntje Jacobs op 23 februari 1647 is hij naar verluidt 22 jaar oud en afkomstig uit Brünsbittel. Vader van Anna en Gabriel.

Hij is begraven Amsterdam op 25 juni 1677 achter de preekstoel in de Oude Kerk

Hij drukte o.a. Rembrandt-etsen naar 74 originele platen, die hij waarschijnlijk van Rembrandt, die een persoonlijke vriend van hem was, kocht. Door zijn voorraad van meer dan 60.000 prints was De Jonghe een sleutelfiguur op de kunstmarkt. Zijn verzameling originele koperplaten (waaronder de eerder genoemde 74 van Rembrandt) werd op 14 juni en 25 oktober 1679 in Amsterdam geveild.

Excudit Nicolaes Visscher II

Nicolaes Visscher (II) kocht deze plaat in 1679 uit de inventaris van Clement de Jonghe. Prent mogelijk gebruikt in: *Historiae Sacrae Veteris et Novi Testamenti* (Royaalbijbel). Amsterdam: Nicolaes Visscher (I) en (II), [1652-1702]. In de fondslijst van Nicolaes Visscher II (ca. 1680) is het onderwerp van deze prent onder de titel 'Bybelsche Figuren, op Royaal-bladen. bestaande uyt de volgende historien.' als volgt genummerd: 12.

Rijksmuseum

RKD

Prent no. 13 Rebekka en Eliëzer bij de waterbron

Sculpsit Jan van Londerseel

zie prent no. 3

Naar David Vinckboons I (1576- 1631-1633)

David werd gedoopt in Mechelen 13-08-1576 als zoon van de schilder Philip Vinckboons en Cornelia Querrez / Carree / Carré. Vader Philip werd op 11 maart 1591 geregistreerd als burger te Amsterdam en kocht in 1611 een groot huis aan de St. Anthonisbreestraat, dat de basis werd voor het familiebedrijf van hem en zijn zonen (cartografen, architecten).

David huwde in 1602 in Leeuwarden met Agneta van Loon, dochter van een rijke notaris met wie hij zes zonen en een dochter kreeg. Hij moet zijn overleden tussen 1631 en 12 januari 1633, toen Agneta als weduwe werd genoemd en zijn kinderen (alle minderjarigen) elk 1000 gulden erfden van hun overleden vader.

David Vinckboons was de vader van de architecten Justus, Johannes en Philips Vingboons. Zijn leerlingen waren Claes Janszoon Visscher en Guillaume Helming uit Zeeland.

Hij was een zeer succesvol schilder in de traditie van Pieter Brueghel en Jan Brueghel. Hij schilderde landschappen, elegante gezelschappen, boerenkermessen en een ijsgezicht. Hij ontwikkelde een nieuwe schilderstijl: landschappen, die met dieren en figuren werden verlevendigd. Verder illustreerde hij bijbels, boeken en assisteerde Gillis Claesz. de Hondecoeter bij het schilderen van figuren, die daar minder bedreven in was.

Vinckboons was ook actief als tekenaar en ontwerper van prenten. Er zijn drie etsen van hem bekend, maar het graveren van zijn ontwerpen liet hij over aan beroepsgraveurs zoals Simon Frisius. Deze werkte uitsluitend voor de Haagse uitgever/graveur Hendrick Hondius.

Excudit Claes Jansz. Visscher II

Rijksmuseum

Kunstbus

RKD

Prent no. 14 Esau verkoopt Jacob de zegen

Anoniem

Excudit Nicolaes Visscher I en Nicolaes Visscher II

In de fondslijst van Nicolaes Visscher II (ca. 1680) is het onderwerp van deze prent onder de titel 'Bybelsche Figuren, op Royaal-bladen. bestaende uyt de volgende historien.' als volgt genummerd: 14.

Rijksmuseum

Prent no. 15 Jacob ziet een ladder vanuit de Hemel

Inventor Maerten de Vos

zie prent no. 8

Excudit Claes Jansz. Visscher II

Prent gebruikt in: Theatrum biblicum : hoc est historiae sacrae veteris et novi testamenti tabulis aeneis expressae. Opus praesentatissimum huius ac superioris seculi pictorum atque sculptorum, summo studio conquisitum et in lucem editum. Amsterdam: Claes Jansz. Visscher, 1639.

Rijksmuseum

Prent no. 16 Jacob en de mannen van Haran bij de put

Sculpsit Jan van Londerseel

zie prent no. 3

Inventor Gillis Claesz. de Hondecoeter

zie prent no. 7

Excudit Claes Jansz. Visscher II, Nicolaes Visscher I en Nicolaes Visscher II

Prent mogelijk gebruikt in: *Historiae Sacrae Veteris et Novi Testamenti* (Royaalbijbel). Amsterdam: Nicolaes Visscher (I) en (II), [1652-1702]. In de fondslijst van Nicolaes Visscher II (ca. 1680) is het onderwerp van deze prent onder de titel 'Bybelsche Figuren, op Royaal-bladen. bestaende uyt de volgende historien.' als volgt genummerd: 16.

Museum Boymans Van Beuningen

Rijksmuseum

Prent no. 17 Jacob en Rachel bij de waterput

Inventor Maerten de Vos

zie prent no. 8

Excudit Claes Jansz. Visscher II

Museum Boymans Van Beuningen

Prent no. 18 Ontmoeting Jacob en Esau

Sculpsit anoniem

Zacharias Dolendo (1561-1601) naar een prent van, toegeschreven aan

Zacharias Dolendo (1561–1601) was een Nederlandse graveur. Hij werd in 1561 in Leiden geboren en was de broer van Bartholomeus Dolendo, die hij zowel in stijl als in correctheid overtrof. Zacharias was een leerling van Jacques de Gheyn.

Boëtius Adamsz. Bolswert (1585-1633) naar een prent van

Boëtius Adamsz. à Bolswert was kopersnijder en graveur. Hij werd geboren in Bolsward in 1585 als zoon van Adam Uytama en oudere broer van Schelte à Bolswert. Hij woonde vanaf 1609 in Amsterdam, waar hij onafgebroken voor de toonaangevende schilders van die tijd werkte. Hij was leerling van Abraham Bloemaert. In 1620 werd hij meester van de St. Lucasgilde te Antwerpen.

Overleden Antwerpen 1633-03-25

Inventor Gilles van Coninxloo (II) (1544-1607) naar

Gilles werd geboren te Antwerpen 24-01-1544 als zoon van Jan van Coninxloo I en Elisabeth Hasaert. Hij trouwde 1^e in Antwerpen met Maria Robroeck en na haar dood voor de 2^e keer in Amsterdam in 1603 met Geertgen van Eden.

In 1570 werd hij in Antwerpen meester in het gilde. Omstreeks 1586 vluchtte hij uit Antwerpen naar Middelburg. In 1595 vestigde hij zich in Amsterdam waar hij in 1597 burger werd. Hij werd lid van 't Wit Lavendel.

Het Wit Lavendel (of 't Wit Lavendel, ook bekend als De Brabantse Kemer) was van 1598 tot 1632 een Amsterdamse rederijderskamer waarvan de leden grotendeels afkomstig waren uit de Zuidelijke Nederlanden, met name uit Brabant. Hun zinspreuk was Uyt levender jonst. Joost van den Vondel was lid van deze kamer. De leden hoorden tot een middenklasse van boekverkopers en uitgevers, schoolmeesters, winkeliers en handwerkslieden. Anders dan Pieter Corneliszoon Hooft en Samuel Coster, de leidende figuren in De Eglantier, waren ze geen academici. Ook hadden de leden van Het Wit Lavendel veelal geen toegang tot bestuurlijke functies.

Zijn atelier had hij aan de oude turfmarkt. Op 04-01-1607 werd hij begraven in de Nieuwe Kerk te Amsterdam.

Excudit Claes Jansz. Visscher II, Nicolaes Visscher I en Nicolaes Visscher II

In de fondslijst van Nicolaes Visscher II (ca. 1680) is het onderwerp van deze prent onder de titel 'Bybelsche Figuren, op Royaal-bladen. bestaende uyt de volgende historien.' als volgt genummerd: 19. De soldaten links, Jakob en Esau en de dieren rechts naar een prent toegeschreven aan Dolendo, mogelijk naar ontwerp van Van Mander. De knielende familie van Jakob naar een prent van Boëtius Adamsz. Bolswert naar ontwerp van Gilles van Coninxloo (II).

Wikipedia

RKD

Rijksmuseum

Prent no. 19 Jacob worstelt met de engel

Nicolaes Pietersz. Berchem (1622-1683) naar een prent van

Nicolaes Pietersz. Berchem was een Nederlands schilder, tekenaar en etser. Hij is vooral bekend vanwege zijn pastorale, mediterrane landschappen.

Berchem werd geboren als zoon van stillevens schilder Pieter Claesz. Te Haarlem in 1622. Zijn eigenlijke naam was Nicolaes of Claes Pietersz. Hij signeerde zijn werk echter met Berchem, naar de geboorteplaats van zijn vader. Het was waarschijnlijk ook zijn vader die hem opleidde als schilder. Daarna was hij achtereenvolgens leerling van Jan van Goyen, die in 1634 in Haarlem verbleef, Pieter de Grebber en tot omstreeks 1640 Nicolaes Moeyaert in Amsterdam.

Hij werd op 6 mei 1642 als Claes Pietersen ingeschreven in het Haarlemse Sint-Lucasgilde. In augustus en september 1642 betaalde hij het gilde een bijdrage om les te geven aan Willem Romeyn, Guillaem le Febre en Claes Symonsz. Schout en op 13 januari 1645 werd hij lid van de Nederduitse Gereformeerde Kerk. Op 2 oktober 1646 trouwde hij met Catrijne Claesdr. de Groot. Hij kreeg vier kinderen, waaronder Nicolaes Berchem de Jonge, die later ook schilder werd. Op 22 maart 1649 maakten Berchem en zijn vrouw hun testament op. Nadat zijn eerste vrouw gestorven was, trouwde hij met de stiefdochter van Jan Wils.

In 1650 maakte Berchem een reis naar Westfalen, mogelijk in gezelschap met Jacob van Ruisdael met wie hij bevriend was. Hij was rond deze tijd de leermeester van Pieter de Hoogh.

In 1656 woonde hij aan de Koningstraat in Haarlem en in 1670 aan de Oude Gracht. Op 19 maart 1656 kocht hij een tuin en een buitenhuis vlak bij de Kleine Houtpoort. Van 1656 tot 1657 was hij vinder en van 1657 tot 1658 deken van het Sint-Lucasgilde.

In een akte gedateerd 9 juni 1661 wordt hij vermeld als inwoner van Amsterdam. Voorjaar 1670 keerde hij weer terug naar Haarlem. Op 11 juli 1670 werden Berchem en zijn vrouw ingeschreven in het kerkregister. Op 16 september 1670 werd hij opnieuw 'vinder' van het schildersgilde. In 1677 verhuisde hij weer naar Amsterdam. Hier woonde hij aan de Lauriergracht, waar hij op 18 februari 1683 overleed. Hij werd op 23 februari begraven in de Westerkerk. Zijn verzameling schilderijen werd op 4 mei 1683 in het huis van zijn weduwe geveild.

In zijn landschappen spelen menselijke figuren een grotere rol dan bij anderen. Hij was de meest productieve italianiserende landschapsschilder en zijn schilderijen lagen goed in de markt. Soms zijn er mythologische of Bijbelse taferelen uitgebeeld in zijn landschappen.

Hij heeft vele tientallen prentontwerpen getekend, die door Cornelis Visscher, Johannes Visscher en andere graveurs in prent zijn gebracht. Daarnaast liet hij zo'n achthonderd tekeningen en vijftig etsen na.

Excudit Claes Jansz. Visscher II, Nicolaes Visscher I en Nicolaes Visscher II

In de fondslijst van Nicolaes Visscher II (ca. 1680) is het onderwerp van deze prent onder de titel 'Bybelsche Figuren, op Royaal-bladen, bestaande uyt de volgende historien.' als volgt genummerd: 18.

Wikipedia

RKD

Rijksmuseum

Prent no. 20 Jozef in de put

Sadeler (I) (1550-1600) naar prent van

De familie Sadeler was de grootste en waarschijnlijk de meest succesvolle van de dynastieën van Vlaamse graveurs die in de latere 16e en 17e eeuw dominant waren in de Noord-Europese prentkunst, zowel als kunstenaars als uitgevers. Net als bij andere dynastieën zoals de familie Wierixen en Van de Passe, lijkt de stijl van familieleden erg op elkaar, en hun werk is vaak moeilijk van elkaar te onderscheiden bij gebrek aan een handtekening of datum, of bewijs van locatie. In totaal werkten minstens tien Sadelers als graveurs in de Spaanse Nederlanden, Duitsland, Italië, Bohemen en Oostenrijk.

Veel van hun beste werk waren reproductieve prints van hoge kwaliteit van hedendaagse kunstenaars zoals Bartholomeus Spranger (Aegidius II) of de Venetiaanse Bassano-familie (Jan I en Rafael I), die belangrijk waren bij het verspreiden van de reputatie en stijl van deze kunstenaars.

De Sadelers waren afstammelingen van "jagers", wapenmakers van Aalst. Jan de Saeyelleer of Sadeleer had drie zonen, allemaal gewoonlijk "Sadeler" genoemd: Jan I (1550 Brussel - 1600 Brussel of mogelijk Venetië), Aegidius I (c. 1555 Brussel - c. 1609 Frankfurt am Main) en Rafael I (1560/61 Antwerpen - 1628 of 1632).

Jan I was de vader van Justus (ca. 1572 Antwerpen - ca. 1620) en Marcus Christoph (geb. München , actief 1614 tot na 1650). Aegidius I was de vader van Aegidius II (c.1570 Antwerpen - 1629 Praag). Rafael I was de vader van Rafael II (1584 - 1627 of 1632, beide Antwerpen), Jan II (ca. 1588 - 1665 of later) en Filips (ca. 1600, actief tot 1650). Aegidius II was de vader van Tobias, die van 1670-75 in Wenen actief was . [5]

Jan Sadeler werd in 1550 in Brussel geboren als zoon van Jan de Saeyelleer of Sadeleer. In 1572 was Jan in Antwerpen; dat was toen het centrum van de grafische wereld, met enorm productieve workshops die werk produceerden voor uitgevers met uitstekende distributie-arrangementen in heel Europa. In dat jaar werd hij meester van het kunstenaarsgilde Sint-Lucas en trouwde hij in de Antwerpse kathedraal . In 1569 of 1570 werkte hij voor de uitgever Christopher Plantin . Zijn jongere broer Rafael I voegde zich daar bij hem, en ze bleven nauw samenwerken, verhuisden rond 1579 naar Keulen , maar bleven Antwerpen bezoeken. Door de Nederlandse Opstand verspreidde alle Antwerpse kunstenaars zich over Noord-Europa, na het beleg van Antwerpen in 1585 werkten Jan en Rafael in verschillende Duitse steden zoals Mainz , Frankfurt en München zonder zich daar lang te vestigen In 1593 reisden ze naar Italië, waar Jan mogelijk is overleden. Ze gingen eerst, vergezeld van hun neef Aegidius II, naar Verona en vervolgens Venetië vanaf 1596/7, waar ze een winkel hadden. In 1604 keerde Rafael terug naar München, waar hij het grootste deel van zijn leven bleef. Jan's zoon Marcus, of Marco, bleef in Italië als uitgever en kunstenaar. Jan was ook de vader van Justus (ca. 1572 Antwerpen - ca. 1620) en Marcus Christoph (geb. München , actief 1614 tot na 1650).

Inventor Maerten de Vos

zie prent no. 8

Nicolaes Pietersz. Berchem naar prent van

zie prent no. 19

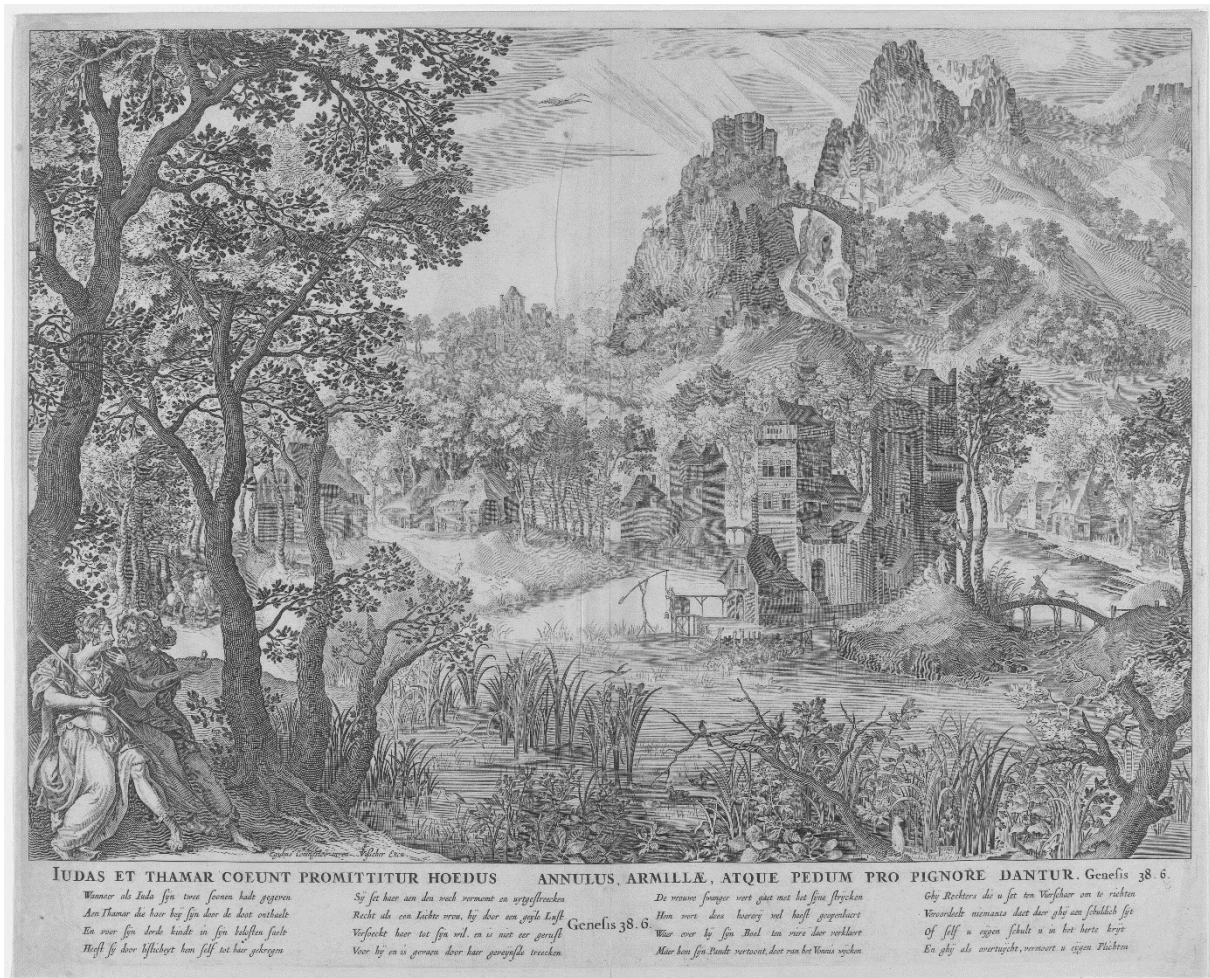
Excudit Claes Jansz. Visscher II, Nicolaes Visscher I en Nicolaes Visscher II

Prent mogelijk gebruikt in: *Historiae Sacrae Veteris et Novi Testamenti* (Royaalbijbel). Amsterdam: Nicolaes Visscher (I) en (II), [1652-1702]. In de fondslijst van Nicolaes Visscher II (ca. 1680) is het onderwerp van deze prent onder de titel 'Bybelsche Figuren, op Royaal-bladen. Bestaande uyt de volgende historien.' als volgt genummerd: 20. De groep mensfiguren naar een prent van Sadeler naar ontwerp van de Vos. Schaap, geiten en hond naar prenten van Berchem.

Wikipedia

Rijksmuseum

Prent no. 21 Juda en Tamar

Inventor Egidius Coninxloo

zie prent no. 18

Maerten de Vos naar ontwerp van

zie prent no. 8

Nicolaes de Bruyn naar prent van

zie prent no. 1

Excudit Claes Jansz. Visscher II, Nicolaes Visscher I en Nicolaes Visscher II

In de fondslijst van Nicolaes Visscher II (ca. 1680) is het onderwerp van deze prent onder de titel 'Bybelsche Figuren, op Royaal-bladen. bestaende uyt de volgende historien.' als volgt genummerd: 23. Het landschap naar een prent van Nicolaas de Bruyn (ook bekend als Nicolaas de Bruin; Nicolaes de Bruyn) (1571–1656) naar ontwerp van Gillis van Coninxloo (ook bekend als Egidius Coninxlogensis; Gillis van Coningsloo) (1544–1607). De mensfiguren naar een anonieme prent naar ontwerp van Maerten de Vos.

Prent no. 22 Jozef maakt zich bekend aan zijn broers

Inventor Gerard de Lairese (1640-1711)

Gerard (de) Lairese (ook Gérard de Lairese) (Luik, gedoopt 11 september 1640 – Amsterdam, begraven 21 juli 1711) was een classicistisch kunstschilder en graficus uit de Gouden Eeuw. Hij schilderde voornamelijk historische, allegorische en mythologische scènes, vaak gebaseerd op Ovidius of andere letterkundige werken. In Frankrijk noemde men hem dan ook de "Nederlandse Poussin".

De Lairese werd geboren in Luik. Zijn eerste opleiding kreeg hij, evenals zijn broers, bij zijn vader, de schilder Reinier de Lairese. Vanaf 1655 volgde hij lessen bij de Luikse schilder Bertholet Flémal, wiens classicistische stijl grote invloed had op de jonge De Lairese. Toen zijn oudste broer van een studiereis terugkeerde uit Italië, bracht deze het boek van Cesare Ripa mee. Gerard oefende elke dag en had met zijn tekeningen al succes op school. Zijn eerste opdrachten kreeg hij in Keulen van keurvorst Maximiliaan Hendrik van Beieren, die tevens prins-bisschop van Luik was. In 1664 vluchtte hij naar Maastricht, na een vechtpartij waarbij hij gewond raakte aan zijn neus. In Navagne bij Maastricht trouwde hij met zijn nicht Maria Salme en ging daarna naar Utrecht.

Nadat zijn schilderstalent was ontdekt door Gerrit van Uylenburgh, verhuisde hij in 1665 naar Amsterdam. Bij zijn eerste bezoek aan het atelier van de kunsthandelaar op de Lauriergracht, was iedereen zichtbaar onder de indruk van zijn uiterlijk. De Lairese sprak nauwelijks Nederlands, haalde een viool tevoorschijn en begon te spelen. Uylenburgh betaalde slecht en na twee maanden begon

De Lairesse voor zichzelf. Hij schilderde in deze periode voornamelijk decorstukken voor het theater en maakte illustraties voor het toneelwerk van Andries Pels en voor de kunstverzamelaar Gerrit Reynst. In 1672 kwam De Lairesse op straat in de problemen vanwege zijn Franstaligheid en werd korte tijd opgesloten onder het stadhuis. Aan het eind van zijn leven woonde de schilder aan de Prinsengracht, tussen de Spiegelgracht en de Weteringstraat.

De Lairesse is vooral bekend door zijn plafond- en schoorsteenstukken, en de geleerde boeken *Grondlegginge der teekenkunst* (1701) en *Het groot schilderboek* (1707), die van grote invloed waren op de 18e-eeuwse (behang)schilders, zoals Jacob de Wit.

De Lairesse werd een van de populairste schilders in Nederland in de tweede helft van de 17e eeuw. Veel notabelen stelden prijs op zijn gezelschap en plaatsten opdrachten. Hij hield zich bezig met het schilderen van interieurs in Amsterdamse koopmanshuizen. Tussen 1675 en 1683 decoreerde hij het huis Messina van de textielmagnaat Philips de Flines aan de Herengracht 164 met vijf allegorieën op de kunst, geschilderd in grisaille. Ook de plafonddecoraties van Herengracht 446, bewoond door Andries de Graeff, en Herengracht 539, nu in het Metropolitan Museum of Art en Herengracht 458, een Allegorie op de Vrede van Munster, nu in het Vredespaleis, zijn van zijn hand. Hij leverde plafondstukken voor een zaal in het Binnenhof, die hij in 1688 beschilderde en naar hem is vernoemd, het Paleis van Justitie, Paleis Soestdijk en Paleis 't Loo en maakte enkele portretten o.a. van stadhouder Willem III.

De Lairesse leed aan congenitale syfilis waardoor hij op vijftigjarige leeftijd zijn gezichtsvermogen begon te verliezen en rond 1690 blind was.

Excudit Nicolaes Visscher I en Nicolaes Visscher II

Historiae Sacrae Veteris et Novi Testamenti (Royaalbijbel). Amsterdam: Nicolaes Visscher (I) en (II), [1652-1702]. In de fondslijst van Nicolaes Visscher II (ca. 1680) is het onderwerp van deze prent onder de titel 'Bybelsche Figuren, op Royaal-bladen. bestaande uyt de volgende historien.' als volgt genummerd: 22.

Rijksmuseum

Wikipedia

RKD

Prent no. 23 Jozef verdeelt het graan

Inventor Bartholomeus Breenbergh (1598-1657)

Bartholomeus Breenbergh is gedoopt 13-11-1598 in Deventer als zoon van Jan Breenbergh en Anna Buecker, maar verhuisde na de dood van zijn vader in 1607 met de rest van zijn familie, waarschijnlijk naar Hoorn.

Breenbergh is voor het eerst geregistreerd als schilder op een archiefdossier in 1619 in Amsterdam, hoewel hij daar mogelijk eerder was gevestigd.

In hetzelfde jaar vertrok hij naar Rome. Er woonde en werkte hij met de Vlaamse schilder Frans van de Kastele en is sterk beïnvloed door andere Vlaming inwoner, de landschapsschilder Paul Brill. Vanaf 1623 raakte hij echter in de ban van de Italiaanse landschappen van de wat oudere Cornelis van Poelenburgh. Hij werd ook beïnvloed door Nicolaes Moeyaert. In ongeveer 1620 werd Breenbergh een van de oprichters van de Romeinse samenleving van de Nederlandse en Vlaamse schilders, de Bentvueghels, onder wie hij de bijnaam "het fret".

In 1630 keerde Breenbergh terug naar Amsterdam. Op 27-08-1633 ondertrouwde hij Rebecca Schellingwou. Hij bleef tot zijn dood in Amsterdam, waar hij populaire schilderijen en etsen maakte van Italiaanse gebouwen. Daar werd hij beïnvloed door de pre-Rembrandtisten zoals Pieter Lastman en Nicolaes Moeyaert, maar hij plaatste hun Bijbelse en mythologische taferelen in Italiaanse landschappen.

Zijn enige geregistreerde leerling is Jan de Bisschop , die zijn leerling was in de jaren 1640 tot 1648.

Begraven in Amsterdam 05-10-1657

Jan de Bisschop (1628-1671) naar prent van

Jan de Bisschop of Johannes Episcopus werd geboren in Amsterdam en afkomstig uit een welgestelde familie. Hij was oorspronkelijk advocaat aan het hof van Holland. Op 12 maart 1648 werd hij in Leiden als jurist ingeschreven. In 1652 startte hij een praktijk in Den Haag. In 1653 trouwde hij met Anna van Baerle, een dochter van de Amsterdamse hoogleraar Caspar Barlaeus.

Kunst was voor De Bisschop voornamelijk ter vermaak en geen vorm van levensonderhoud. De tekenkunst leerde hij in Amsterdam van Bartholomeus Breenbergh in de periode 1644 tot 1648. Ondanks zijn amateurstatus had Jan de Bisschop een grote invloed op de schilderkunst. Zo was hij een van de oprichters van het kunstenaarsgenootschap Confrerie Pictura in Den Haag.

De Bisschop bevond zich in kringen met intellectuele vrienden, zoals Constantijn Huygens jr. Naar aanleiding van de dood van Jan de Bisschop op 6 november 1671 schreef Huygens het onderstaande grafschrift:

HIER LIGHT DE TEECKENAER, DAER S' ALLE NEVENS SATEN
DIE 'T NA HEM DORSTEN DOEN, ALS MINDERE PRELATEN.
ZO SEGGEN WIJ MET RECHT EN SONDER OVER-GUNST,
DE KUNST VAN BISCHOP MAECKT' HEM BISCHOP VANDE KUNST

De Bisschop imiteerde de italianiserende stijl van Breenbergh door gebruik te maken van een goudbruine kleur inkt. De inktkleur bisschop is naar hem genoemd.

Excudit Nicolaes Visscher I en Nicolaes Visscher II

In de fondslijst van Nicolaes Visscher II (ca. 1680) is het onderwerp van deze prent onder de titel 'Bybelsche Figuren, op Royaal-bladen. bestaande uyt de volgende historien.' als volgt genummerd: 21.

Rijksmuseum

RKD

Wikipedia

Ecartico